Udviklingen i den internationale og danske økonomi

DEN INTERNATIONALE ØKONOMI

I de sidste måneder af 1975 offentliggjordes en række nationale og internationale prognoser for den økonomiske udvikling i 1976 herunder bl.a. OECD's publikation »Economic Outlook«.

I lighed med de øvrige prognoser understreger »Economic Outlook« den store usikkerhed, der har været forbundet med at skønne det økonomiske udviklingsforløb i 1976. Det forventede moderate konjunkturopsving i 1976 er i overvejende grad baseret på forventninger om stigende efterspørgsel til privat forbrug og til genopbygning af lagrer i de større OECD-lande. Men netop udviklingen i disse to efterspørgselskomponenter er behæftet med stor usikkerhed.

Hvad angår det private forbrug, skyldes denne usikkerhed, at opsparingstilbøjeligheden steg under nedgangskonjunkturen. Den hermed forbundne ændring i forbrugernes adfærd er så mangelfuldt belyst, at man kun vanskeligt kan sige, hvorvidt og hvor hurtigt forbrugerne vil vende tilbage til det tidligere forbrugsmønster.

For syv større medlemslande har OECD estimeret opsparingens andel af de disponible indkomster i 1975 og 1976.

Opsparingstilbøjeligheden

	1975	1976
Canada	9¼	9
USA	8½	8
Japan	26	26
Frankrig	13½	13½
Vesttyskland	16½	15
Italien	19¼	19½
U.K.	13½	12¾

Som det fremgår af tabellen er det især i Vesttyskland, man regner med en nedgang i opsparingsandelen – fra 16½ pct. til 15 pct. Også i USA ventes en nedgang, men mindre – fra 8½ pct. til 8 pct.

For de syv lande er effekten af ændringen i opsparingstilbøjeligheden på det private forbrug beregnet.

Faktorer af betydning for det reale forbrug

Pct. p.a.	Væksten i det reale private forbrug (1) = (2) + (3)		Opsparings-tilbøjelighedens betydning (2)		Den disponible realindkomsts betydning (3)	
	1975	1976	1975	1976	1975	1976
USA	0,7	4,2	– 0,7	0,5	1,4	3,7
Vesttyskland	2,1	3,0	– 2,3	1,8	4,4	1,2
U.K.	– 0,4	– 2,0	– 0,6	0,6	0,2	– 2,6
7 større OECD-lande	1,3	3,3	– 0,8	0,7	2,1	2,6

Af den samlede forventede stigning i det reale private forbrug på 3 pct. i Vesttyskland skyldes næsten $^2/_3$ faldet i opsparingstilbøjeligheden. I USA forventes faldet i opsparingstilbøjeligheden at forøge det private reale forbrug med 0,5 pct.

Den anden faktor, hvorom usikkerheden især drejer sig, er som nævnt lageropbygningerne. De statistiske informationer omkring lagerændringer er så mangelfulde, at det er særdeles vanskeligt at forudsige den sandsynlige fremtidige udvikling.

OECD har dog forsøgt at vurdere lageropbygningernes bidrag til væksten i GNP i 1976 for de syv større OECD-lande.

GNP-væksten realt i 1975 og 1976 fordelt på efterspørgselskomponenter

Procent p.a.	USA		Vesttyskl.		U.K.		7 større OECD-lande	
	1975	1976	1975	1976	1975	1976	1975	1976
Privat forbrug	$^1/_2$	$2^3/_4$	$1^1/_4$	$1^3/_4$	$-\ ^1/_4$	$-1^1/_4$	$^3/_4$	2
Lageropbygning	– 2	$1^3/_4$	0	$^3/_4$	$-2^3/_4$	$1^1/_2$	– 2	$1^1/_4$
Øvr. efterspørgselskomponenter	$-1^1/_2$	$1^1/_4$	– 5	$^3/_4$	$^3/_4$	$-\ ^1/_4$	– 1	1
GNP	– 3	$5^3/_4$	$-3^3/_4$	$3^1/_4$	$-2^1/_4$	0	$-2^1/_4$	$4^1/_4$

Som det fremgår af foranstående tabel er det de to efterspørgselskomponenter – privat forbrug og lageropbygning – der forventes at være helt afgørende for væksten i 1976, og usikkerheden i skønnet af netop de to størrelser understreges gang på gang i OECD's prognose.

DEN DANSKE ØKONOMI

Det internationale konjunkturtilbageslag, der tog sin begyndelse ved årsskiftet 1973/74, ramte Danmark hårdt i 1975. Således faldt bruttonationalproduktet målt i faste priser med 1 pct. i 1975 mod en vækst på 2 pct. i 1974. Dette fremgår af Konjunkturoversigten udsendt af Danmarks Statistik i december.

Med undtagelse af privat og kollektivt konsum, der begge realt steg med 4 pct. i 1975, udviste alle de øvrige efterspørgselskomponenter et fald. Udviklingen i forsyningsbalancen fremgår af nedenstående tabel.

Nationalproduktet og dets anvendelse

	Årets priser 1974	Årets priser 1975 (skøn)	Ændring i forhold til foregående år Mængde 1974	Mængde 1975*)	Pris 1974	Pris 1975*)
	..... mia kr.		..... pct.			
Bruttofaktorindkomst	183,8	204,6	2	– 2	13	13
Bruttonationalproduktet i markedspriser	205,0	229,4	2	– 1	11	13
Import af varer og tjenester	71,8	71,7	– 3½	– 5	33	5
Samlet tilgang af varer og tjenester	276,8	301,1	0	– 2	17	11
Eksport af varer og tjenester	66,5	71,1	5	– 1½	19½	8½
Varer og tjenester til rådighed	210,3	230,0	– 2½	– 2½	17	12
Kollektivt konsum	44,0	52,7	2½	4	18	14½
Privat konsum	105,0	120,2	– 3½	4	15	10
Faste bruttoinvesteringer, inkl. reparationer og vedligeholdelse	58,2	60,1	– 6½	– 8½	20½	12½
Lagerforskydninger	3,1	– 3,0				

*) Skøn

Betalingsbalance og udenrigshandel

Underskuddet på betalingsbalancens løbende poster blev for 3. kv. opgjort til 515 mill. kr., således at underskuddet for de 3 første kvartaler af 1975 blev på godt 900 mill. kr. I forhold til de 3 første kvartaler af 1974 er der tale om en forbedring på ca. 5 mia. kr.

Betalingsbalancens løbende poster 1.-3. kv. 1975

Mill. kr.	Indtægter	Udgifter	Overskud
Eksport (fob)/Import (fob)	35.720	39.840	– 4.120
Søtransport	6.830	5.245	1.585
Rejser	3.315	2.745	570
Øvrige varer og tjenester	4.535	2.490	2.045
De europæiske Fællesskaber	1.815	595	1.220
Renter, udbytter og lignende	1.115	2.600	– 1.485
Ensidige overførsler	225	955	– 730
I alt	53.555	54.470	– 915

Underskuddet blev i den betragtede periode finansieret ved en offentlig nettokapitalimport på 841 mill. kr. Da den private sektor samtidig havde en

nettokapitaleksport på 754 mill. kr., faldt de danske valutareserver med 828 mill. kr.

Forbedringen på betalingsbalancen skyldes udviklingen i import- og eksportforløbet. Målt i faste priser faldt importen i de tre første kvartaler af 1975 med ca. 14 pct. i forhold til den samme periode i 1974. Størst mængdemæssig tilbagegang var indenfor varegrupperne »varer fortrinsvis til direkte anvendelse i bygge- og anlægsvirksomhed« med en nedgang på ca. 26 pct., »varer fortrinsvis til direkte anvendelse i øvrige byerhverv« med en importnedgang på ca. 20 pct. og varegruppen »maskiner og andet kapitaludstyr« der ligeledes faldt med ca. 20 pct. I den tilsvarende periode faldt eksporten excl. skibe og fly med 5 pct. Industrieksporten faldt med knapt 8 pct., mens landbrugseksporten udviste en mindre mængdemæssig fremgang.

Bytteforholdet blev i 3. kv. opgjort til 97 mod 90 i samme kvartal 1974. De vejede gennemsnitlige importpriser steg fra 3. kv. 1974 til 3. kv. 1975 med 0,5 pct. mens eksportpriserne steg med 10 pct.

Handelsbalancen

Mill. kr.	Import		Eksport		Merimport	
	1974	1975	1974	1975	1974	1975
Januar	5.403	4.785	3.242	3.655	2.161	1.131
Februar	5.152	4.654	3.867	4.086	1.286	568
Marts	5.469	4.239	4.165	3.984	1.304	255
April	5.559	5.143	3.766	4.295	1.793	847
Maj	5.247	4.449	4.039	3.986	1.208	463
Juni	4.662	4.518	3.799	4.390	863	128
Juli	4.804	4.388	3.362	3.533	1.443	855
August	4.774	4.313	3.734	3.617	1.040	760
September	4.611	5.026	4.177	4.222	434	804
Oktober	5.265	5.838	4.557	5.454	709	384
November	4.849	5.780*)	4.251	4.244*)	598	1.536*)
December	4.684		3.963		721	
I alt	60.480		46.922		13.558	

*) Foreløbige tal

Handelsbalanceunderskuddet for november blev opgjort til 1.536 mill. kr., det største underskud siden april 1974. I forhold til november 1974 steg importen med 17 pct., mens eksporten lå på samme niveau. Væksten i importen skyldes primært en voldsom forøgelse af importen af transportmidler og varer til direkte forbrug. Importen af de to varegrupper steg med henholdsvis 180 pct. og 32 pct. i forhold til året før. Tilsvarende faldt industrieksporten med 3 pct., mens landbrugseksporten lå knapt 5 pct. over november 1974 niveauet.

Produktion og beskæftigelse

En ny industristatistik udarbejdet af Danmarks Statistik så dagens lys i december. Det drejer sig om »månedlige pris- og mængdeindeks for industri«. In-

deksberegningerne tager udgangspunkt i den månedlige ordre- og omsætningsstatistiks opgørelse af industriens omsætning af egne varer og tjenester. Industriprisindekset belyser udviklingen i salgspriserne, mens tilsvarende de månedlige mængdeindeks belyser industriens omsætning af egne varer og tjenester målt i faste priser.

Af industriens ordre- og omsætningsstatistik fremgår det tydeligt, at den midlertidige momsnedsættelse har stimuleret forbruget og boligbyggeriet. I forhold til året før havde tekstil- og beklædningsindustrien således i november en real omsætningsfremgang på 27 pct., træ- og møbelindustrien på ligeledes 27 pct., mens omsætningen i sten-, ler- og glasindustrien steg med 23 pct.

For hele industrien ekskl. råstofudvinding og skibsværfter var omsætningen af egne varer og tjenester i november 1975 6 pct. højere end i november 1974, målt i løbende priser. Da industriens salgspriser i den betragtede periode er steget med 5 pct., var der tale om en real omsætningsfremgang på 1 pct. Ordreindgangen var i samme måned 9 pct. højere end i 1974, men ordrebeholdningen var 7 pct. lavere. Af ordrebeholdningen var 48 pct. bestemt til eksportmarkedet, mod 53 pct. året før. Af den følgende tabel fremgår, hvordan udviklingen indenfor de enkelte industrigrupper m.h.t. omsætning, prisudvikling, ordreindgang og ordrebeholdning er forløbet fra november 1974 til november 1975.

Industriens ordre- og omsætningssituation (Procentvis forskydning fra november 1974 til november 1975)

	Omsætning (løbende priser)	Omsætning (mængde)	Pris-udvikling	Ordre-indgang	Ordrebe-holdning
Råstofudvinding	+ 18	+ 13	+ 5	+ 33	.....
Fremstillingsvirksomhed, ekskl. skibsværfter	+ 6	+ 1	+ 5	+ 9	− 7
Nærings- og nydelsesmiddelind.	+ 2	− 5	+ 6	0	− 4
Tekstil-,beklædnings- og læderindustri	+ 28	+ 27	+ 2	+ 27	+ 34
Træ- og møbelindustri	+ 32	+ 27	+ 3	+ 66	+ 26
Papir- og grafisk industri	+ 5	− 9	+ 14	+ 14	− 3
Kemisk industri m.m.	+ 8	+ 4	+ 3	+ 9	0
Sten-, ler- og glasindustri	+ 33	+ 23	+ 9	+ 15	− 8
Jern- og metalværker og støberier	− 26	− 17	+ 10	− 14	− 23
Jern- og metalindustri, ekskl. skibsværfter	− 5	− 8	+ 4	+ 7	− 14
Skibsværfter	+ 54	.....	.....	− 32	− 16
Anden industri	+ 8	+ 1	+ 10	+ 2	+ 29
Opdelt på industrihovedgrupper:					
Investeringsgodeindustri	− 4	− 12	+ 6	+ 6	− 11
Forbrugsgodeindustri	+ 9	+ 3	+ 7	+ 9	+ 15
Mellemprodukter	+ 5	+ 7	+ 2	+ 10	− 13

Den stigende aktivitet i industrien har tilsyneladende ikke haft nogen større effekt på beskæftigelsen. Industrien beskæftigede ved udgangen af oktober

267.900 arbejdere og 100.700 funktionærer, hvilket var henholdsvis 8,3 pct. og 6,8 pct. færre end i oktober 1974. I forhold til september 1975 faldt den samlede beskæftigelse i industrien med 1.600. Den faldende beskæftigelse er især udtalt indenfor jern- og metalindustrien, der i oktober beskæftigede 10,7 pct. færre end året før, samt indenfor papir- og grafisk industri med et fald på 8,4 pct.

I november var godt 108.000 (11,3 pct.) af de arbejdsløshedsforsikrede ledige. Hertil skal lægges godt 19.000 ikke forsikrede arbejdsløse, således at det samlede antal uden beskæftigelse var ca. 127.000, svarende til 6,2 pct. af samtlige lønmodtagere. I forhold til oktober 1975 steg antallet af arbejdsledige med ca. 4.000.

Forbrug og investering

Forbruget reagerede i oktober og november markant på den midlertidige momsnedsættelse. Således steg detailomsætningsindekset (mængdeindekset) fra 121 i september til 140 i oktober, men faldt til 139 i november. Det er posterne »andre forbrugsvarer«, d.v.s. varige forbrugsgoder, og »beklædning m.v.« der har medført den voldsomme vækst i detailomsætningen. I november lå disse to poster henholdsvis 25 pct. og 29 pct. over september 1975 niveauet. I forhold til året før var indeksene i november henholdsvis 28 pct. og 29 pct. højere. Målt i mængder var detailomsætningen i perioden januar-november 1975, 2,7 pct. højere end i samme periode året før.

Erhvervsinvesteringerne ligger fortsat på et meget lavt niveau. I 3. kvartal blev der således påbegyndt godt 20 pct. mindre etageareal indenfor erhvervsbyggeriet end i 3. kvartal 1974. I forhold til 2. kvartal 1975 steg påbegyndelserne dog med 3 pct. En anden brugbar indikator for erhvervsinvesteringernes omfang er udviklingen i importen af maskiner og andet kapitaludstyr, der i perioden januar-november 1975 målt i løbende priser var godt 2 pct. lavere end i samme periode året før. Da importpriserne for kapitaludstyr i den betragtede periode skønsmæssigt er steget med 17 pct., har der reelt været tale om et importfald på ca. 15 pct.

Boligbyggeriet

Påbegyndt nyt boligbyggeri ligger i relation til 1974 fortsat på et meget højt niveau. I månederne september, oktober og november var påbegyndelserne målt i antal boligenheder henholdsvis 73, 120 og 74 pct. større end i de tilsvarende måneder i 1974. Det er udelukkende påbegyndelserne indenfor parcelhuse der betinger den voksende aktivitet indenfor boligsektoren. I de betragtede måneder lå antallet af påbegyndte parcelhuse 151, 272, 187 pct. over påbegyndelserne året før. Den meget store stigning i antal påbegyndelser i oktober måned skyldes uden tvivl den midlertidige momsnedsættelse.

I perioden januar-november blev der i alt påbegyndt 29.355 boligenheder, hvoraf 22.683 var énfamiliehuse. I samme periode året før var de tilsvarende tal henholdsvis 24.372 og 16.921. Antal boligenheder under opførelse var ultimo november 35.955 mod 41.158 året før.

Priser og lønninger

Månedsprisindekset for november, der indgår ved beregningen af reguleringspristallet for januar, blev opgjort til 108,9 pct. I forhold til oktober steg indekset med 2,4 point. Af denne stigning skyldtes 1,7 point den halvårlige regulering af boligposten, mens halvdelen af den resterende stigning på 0,7 point hidrørte fra opgang i indeksene for føde- og drikkevarer.

I december steg indekset kun med 0,1 point til 109,0. Der var fortsat opgang i indeksene for føde- og drikkevarer, men et fald for brændsel og belysning. Med offentliggørelsen af november- og decemberprisindekset, er det sikkert, at reguleringspristallet for januar når op på 109,0 og dermed udløser to dyrtidsportioner à 60 øre pr. time. I septemberforliget blev det aftalt, at hvis januarpristallet udløste mere end en dyrtidsportion, skulle de omkostningsmæssige konsekvenser af de overskydende portioner neutraliseres via et regeringsindgreb. I midten af januar blev forligspartierne enige om, at kompensation for den anden dyrtidsportion skal ske ved udbetaling af en omkostningsdæmpende ydelse til erhvervslivet.

Industriens summariske timeløn for arbejdere og månedsløn for funktionærer var i oktober henholdsvis 17,5 pct. og 13,1 pct. højere end i oktober 1974. Opdelt på industrigrupper forekom størst procentuel stigning i timelønsindekset indenfor »nærings- og nydelsesmiddelindustrien« og »papir og grafisk industri« med 19,3 og 21,2. Mindst stigning var indenfor »jern- og metalindustri« og »kemisk industri« med 16,3 pct.

Prisindeks

	Råvare-prisindeks		Engros-prisindeks		Forbruger-prisindeks		Måneds-prisindeks	
	1974	1975	1974	1975	1974	1975	1974	1975
	1968 = 100		1968 = 100		1964 = 100		1971 = 100	
Januar	251	261	163	179	194,2	220,5	130,5	147,7
Februar	268	255	164	178	194,8	221,1	131,1	148,1
Marts	266	248	168	177	196,5	222,8	132,5	148,9
April	265	250	168	178	199,8	223,5	135,1	149,5
Maj	262	246	168	178	202,4	226,5	137,5	151,8
Juni	263	245	170	181	205,9	227,8	138,1	152,4
Juli	267	248	172	180	208,4	229,0	139,2	153,3
August	266	255	172	181	209,6	229,7	139,9	153,6
September	269	255	175	182	213,1	231,8	141,9	154,9
Oktober	268	254	177	183	215,9	225,9	143,9	156,4
November	265	265	176	184	218,9	229,6	146,9	160,1
December	266		177		220,3		147,0	160,2

Statsfinanserne

Den 28. november fremsatte regeringen forslag til finanslov for finansåret 1976/77. Finansloven budgetterer med et underskud på drifts-, anlægs- og udlånsbudgettet på 10,3 mia. kr. Hertil skal lægges underskuddet på kapitalposterne på 2,6 mia. kr., således at kasseunderskuddet bliver på ca. 12,9 mia. kr. I forhold til Budgetdepartementets seneste skøn for statsfinanserne i finansåret 1975/76 vil kasseunderskuddet således falde med ca. 0,6 mia. kr. i 1976/77. Finanslovsforslaget er udarbejdet på grundlag af følgende forudsætninger. Den gennemsnitlige ledighed i finansåret 1976/77 skønnes at blive 8 pct., det private reale forbrug vil stige med 4 pct. i 1976, der udløses kun 2 dyrtidsportioner i 1976, og stigningen i de skattepligtige indkomster vil blive 11 pct. i 1976 og i 1977.

I septemberforliget blev det aftalt, at der på de offentlige budgetter skal gennemføres besparelser, der i 1978/79 andrager mindst 2,5 mia. kr., og som i finansårene 1976/77 til 1978/79 tilsammen andrager mindst 4,5 mia. kr. i april 1975-priser. Finanslovsforslaget forudsætter, at der i overensstemmelse med aftalen spares 500 mill. kr. i 1976/77, men godt 300 mill. kr. af de budgetterede besparelser er endnu ikke fordelt på de enkelte ministerier. Beløbet er derfor anført på finanslovsforslaget som budgetreguleringskonto.

Statsfinanserne i finansårene 1974/75, 1975/76 og 1976/77

Mia kr.	1974/75 Regnskab	1975/76 Skøn, november	1976/77 Finanslovs-forslag
Drifts-, anlægs- og udlånsbudgettet:			
Indtægter	60,0	59,7	66,8
Udgifter	60,4	72,5	77,0
Overskud	– 0,4	– 12,8	– 10,2
Kapitalbudgettet	– 0,8	– 0,7	– 2,7
Kasseunderskud	1,2	13,5	12,9
Salg af statsobligationer	–	– 5,7	–
Den Sociale Pensionsfonds obligationskøb	2,2	2,8	3,4
Underskud på statsfinanserne	3,4	10,6	16,3

Ved en vurdering af de likviditetsmæssige konsekvenser af finanslovsforslaget for 1976/77 skal Den Sociale Pensionsfonds obligationskøb medtages. Incl. denne post indebærer finanslovsforslaget at underskuddet på statsfinanserne i finansåret 1976/77 bliver 16,3 mia. kr., mod 10,6 mia. kr. i finansåret 1975/76. Det må på denne baggrund forventes, at et af de vigtigste mål for pengepolitikken i den kommende tid bliver at neutralisere en del af statsfinansernes uheldige likviditetsmæssige virkninger.

Torben Nielsen
19/1 1976